

ст. 130 КпАП України – його конфіскацію. У такому разі тимчасове затримання транспортного засобу як захід забезпечення провадження в справах про адміністративне правопорушення буде безпосередньо спрямований на забезпечення виконання постанови в справі про адміністративне правопорушення.

Список бібліографічних посилань

1. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379. 2. Кодекс України про адміністративні правопорушення: закон України від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122. 3. Комзюк А.Т. Заходи адміністративного примусу в правоохоронній діяльності міліції: поняття, види та організаційно-правові питання реалізації: монографія / за заг. ред. проф. О.М. Бандурки. Харків: Вид-во Нац. ун-ту внутр. справ, 2002. 336 с. 4. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: закон України від 22.11.2018 № 2617-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2019. № 17. Ст. 71. 5. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень»: закон України від 17.06.2020 № 720-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 47. Ст. 408. 6. Про затвердження Порядку тимчасового затримання працівниками уповноважених підрозділів Національної поліції транспортних засобів та їх зберігання: постанова Кабінету Міністрів України від 17.12.2008 № 1102. *Офіційний вісник України*. 2008. № 98. Ст. 3240.

Олександр Іванович РАДЧЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1572-8048>;

Денис Олегович ВИШИНСЬКИЙ,

курсант 2 курсу факультету № 4

Харківського національного університету внутрішніх справ

ОСОБЛИВОСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ЛЮДИНИ НА СВОБОДУ ПЕРЕМІЩЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Одним із показників рівня свободи особистості та розвитку демократії у суспільстві є забезпечення права на свободу пересування. У своєму прояві свобода пересування є правом людини на вільне переміщення у країні проживання, виїзд за кордон і повернення назад.

Право людини на свободу пересування визначено статтями 13 та 14 Загальної декларації прав людини, згідно з якими кожна людина має право на свободу пересування і вибір місця проживання в межах кордонів кожної держави, право залишати будь-яку країну, включаючи також її власну, і повертатися до своєї країни, право шукати притулок від переслідувань (за винятком таких, які викликані вчиненням неполітичного злочину або діями, що суперечать цілям і принципам ООН) в інших країнах і користуватися цим притулком.

У статті 33 Конституції України закріплено, що держава гарантує особі свободу пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України за винятком обмежень, які встановлюються законом. У Законі зазначено, що цей перелік

не є вичерпним, тому свобода пересування може бути обмежена і в інших випадках, передбачених законом. Одним із таких випадків є введення правового режиму воєнного стану. Воєнний стан – це особливий правовий режим, що вводиться в Україні або в окремих її місцевостях у разі збройної агресії чи загрози нападу, небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності та передбачає надання відповідним органам державної влади, військовому командуванню, військовим адміністраціям та органам місцевого самоврядування повноважень, необхідних для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності, а також тимчасове, зумовлене загрозою обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина та прав і законних інтересів юридичних осіб із зазначенням строку дії цих обмежень. Ст. 33 Конституції України закріплено, що кожному, хто на законних підставах перебуває на території України, гарантується свобода пересування, вільний вибір місця проживання, право вільно залишати територію України, за винятком обмежень, які встановлюються законом. Громадянин України не може бути позбавлений права в будь-який час повернутися в Україну. У зв'язку з військовою агресією Російської Федерації проти України, Указом Президента України № 64/2022 від 24.02.2022 р. «Про введення воєнного стану в Україні» було введено воєнний стан. П. 3 вказаного Указу було передбачено у зв'язку із введенням в Україні воєнного стану тимчасово, на період дії правового режиму воєнного стану, можуть обмежуватися конституційні права і свободи людини і громадянина, передбачені статтями 30-34, 38, 39, 41-44, 53 Конституції України, а також вводиться тимчасові обмеження прав і законних інтересів юридичних осіб в межах та обсязі, що необхідні для забезпечення можливості запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, які передбачені ч. 1 ст. 8 Закону України «Про правовий режим воєнного стану».

Натомість Закон України «Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України» у ст. 6 не містить серед визначених підстав обмеження права на виїзд з України умови правового режиму воєнного стану. Хоча за змістом конституційних гарантій, таке право не має абсолютного характеру, а згідно зі ст. 64 Конституції України може бути обмежене в умовах правового режиму воєнного стану. Однак, згідно з узагальненими висновками Звіту НАЗК «Корупційні схеми та ризики під час виїзду з України в умовах воєнного стану», у законодавчих актах прямої або опосередкованої заборони на виїзд чоловіків за кордон не встановлено. Службові особи Держприкордонслужби при прийнятті рішення щодо заборони виїзду за межі України військовозобов'язаними чоловіками у віці від 18 до 60 років керувалися та продовжують керуватися інформацією, джерелом якої є виключно змінені після запровадження воєнного стану Правила № 57, які передбачають право перетинання державного кордону України військовозобов'язаними особами лише з окремих документально підтверджених підстав, листи та інформаційні повідомлення Адміністрації Держприкордонслужби. При цьому існують обґрунтовані підстави вважати, що обмеження права військовозобов'язаних чоловіків на виїзд за межі України у період дії правового режиму воєнного стану запроваджено та реалізується у спосіб, що суперечить Конституції України та законам України. У свою чергу, можна впевнено констатувати, що запроваджене обмеження призвело до розвитку протиправних та напівлегальних схем виїзду чоловіків за межі України та появи корупційних ризиків, якому намагаються протистояти як Держприкордонслужба України, так і відповідні підрозділи Національної поліції України.

Виходячи з вище викладеного матеріалу, можна дійти наступного висновку про те, що стан нормативно-правового регулювання обмеження свободи пересування громадян України в умовах воєнного стану є очевидно незадовільний, зважаючи на істотність втручання у сферу конституційних прав та свобод особи. Наявність легальної мети за-

проваджених заходів, першочергово вимагає внесення змін у чинні закони щодо визначення відповідних обмежень для виїзду закордон військовозобов'язаних осіб з урахуванням пропорційності (наприклад, обмеження Правилами № 57 у виїзді осіб, які звільнені від мобілізації (ч. 2 ст. 23 Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію») видається не достатньо обґрунтованим).

На підзаконному рівні рекомендується встановлення процедурних норм та документального підтвердження відповідного статусу або ж надання окремих дозволів (у тому числі, із використанням діджиталізованих сервісів та додатків).

Запропоновані концепції посилення юридичної відповідальності є неспроможними вирішити поставлені проблеми через безсистемний підхід до регулювання вказаного питання. Аналізовані ініціативи передбачають посилення примусового впливу держави на особу, перекладаючи відповідальність за неефективність управління на особу приватного права. А тому, відмова від підтримки цих ініціатив однозначно виправдана.

Ярослава Степанівна РЯБЧЕНКО,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри адміністративного права

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого;

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3132-3799>

ОСОБЛИВОСТІ ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТИВНИХ ПРАВ У ВІДНОСИНАХ З ОРГАНАМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Правова основа захисту прав і свобод базується на положеннях ст. 3 Конституції України, відповідно до якої людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю, а утвердження й забезпечення прав людини є головним обов'язком держави [1]. Насамперед зазначимо, що гарантоване ст. 55 Конституції України право на захист можливе лише у разі його порушення, тому логічною вимогою при захисті такого права є обґрунтування порушення. Порушення має бути реальним, стосуватися індивідуально вираженого права особи, тобто конкретизоване у законах України [1]. Відповідно до Закону України «Про Національну поліцію», Національна поліція України - це центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку. А серед завдань даного органу зазначено про охорону прав і свобод людини, а також інтересів суспільства і держави та надання в межах, визначених законом, послуг з допомоги особам, які з особистих, економічних, соціальних причин або внаслідок надзвичайних ситуацій потребують такої допомоги [2].

Тому, питання захисту суб'єктивних прав у відносинах з органами Національної поліції набувають актуальності.

Звернемо увагу, що під час виконання своїх завдань поліція забезпечує дотримання прав і свобод людини, гарантованих Конституцією України та законами України, а також міжнародними договорами України, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, і сприяє їх реалізації. Обмеження прав і свобод людини допускається виключно за нагальної необхідності і в обсязі, необхідному для виконання завдань поліції. Здійснення заходів, що обмежують права та свободи людини, має бути негайно припинене, якщо мета застосування таких заходів досягнута або немає необхідності подальшого їх застосування.

Так, під час реалізації учасниками адміністративних відносин своїх прав можуть виникати публічно-правові спори між суб'єктом владних повноважень, з одного боку, та